

В. М. Пахолок – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТ ДИПЛОМАТИЧНОГО ТИСКУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

*Роботу виконано на кафедрі політології
та публічного управління
ВНУ імені Лесі Українки*

З'ясовано можливості застосування політичної топоніміки як засобу популяризації політичних цінностей та взірців бажаної політичної поведінки. Досліджено практику застосування органами місцевого самоврядування політичної топоніміки як засобу дипломатичного тиску в умовах російської агресії в Україні. Визначено основні тенденції у присвоєнні політично вмотивованих назв вулицям, площам, скверам іншим об'єктам міського простору. Виокремлено етапи активізації процесів дипломатичного тиску через політичну топоніміку.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, російська агресія, політична топоніміка, дипломатичний тиск, дерусифікація.

Pakholok V. Local Government Authorities as Subjects of Diplomatic Pressure in the Conditions of Russian Aggression. The possibilities of using political toponymy as a means of popularizing political values and models of desirable political behavior have been clarified. The practice of using political toponymy by local self-government authorities as a means of diplomatic pressure in the conditions of Russian aggression in Ukraine is studied. The main trends in assigning politically motivated names to streets, squares, squares and other objects of the city space have been determined. The stages of intensification of the processes of diplomatic pressure due to political toponymy are highlighted.

Key words: local self-government authorities, Russian aggression, political toponymy, diplomatic pressure, de-Russification.

Із початку російської агресії в Україні українське суспільство активізувалося для організації спротиву, а з початком повномасштабних воєнних дій спротив став тотальним, задіявши практично усі можливі засоби. У протистоянні російській агресії поруч із державними структурами активну позицію зайняли волонтерські організації, органи місцевого самоврядування, приватні ініціативи, закордонні партнери. Основними напрямками діяльності стала фінансова, ресурсна та організаційна підтримка, інформаційна боротьба.

Одним із засобів інформаційної війни є зміна топонімів на політично обґрунтовані й такі, що є максимально незручними/болісними для ворога. Досить часто політично обґрунтовані зміни топонімів з'являються поруч із посольствами та консульствами ворожої держави, що дає підстави їх визначати як засіб культурної дипломатії та різновид дипломатичного тиску. Ключова роль у здійсненні такого тиску належить органам місцевого самоврядування, на чій території перебувають об'єкти перейменування.

Мета дослідження – з'ясування можливостей органів місцевого самоврядування здійснювати дипломатичний тиск через присвоєння політично не зручних назв вулицям, площам, паркам, скверам.

Включення в топонімічне середовище назв, значення яких має інокультурне походження дає підстави розглядати такі практики як елемент культурної дипломатії. Відповідно, свідомий підбір назв, що мають контраверсійне, або відверто неприйнятне значення можна розглядати як дипломатичний тиск, котрий ні до чого не зобов'язує, однак не може залишитись непоміченим адресатом.

У Стратегії публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 рр. культурну дипломатію визначено як один з напрямів публічної дипломатії та політики «м'якої сили» [4].

Проблеми, пов'язані із політичною топонімікою, часто набувають рис інформації з високою швидкістю поширення, котра не має корисного змісту, але зацікавлює людей, через що набуває миттєвої популярності. Американський дослідник Д.Рашкофф називає подібні конструкти медіавірусами, котрі володіють здатністю впливати на наше сприйняття реальності [3].

Використання політичної топоніміки дозволяє заощадити ресурси та час у формуванні певних політичних поглядів. Частота згадуваності топонімів відображається на інтеграційних властивостях символу взятого за їхню основу. Крім того, такий символізм має довготривалий ефект, оскільки топоніми не піддаються частим змінам.

Нові топоніми у населених пунктах з'являються не надто часто, тому поширеною є практика присвоєння «дипломатичних назв» уже існуючим топонімам, подрібнюючи, або перейменовуючи їх.

Використання політичних топонімів як засобу культурної дипломатії в Україні стало масовим за рахунок декомунізації назв, що лишились у спадок від УРСР. Міські ради, обираючи нові топоніми, часто зупиняються на назвах, що підкреслюють дружні

міжнародні зв'язки, або ж навпаки – натякають на незгоду з певним політичним курсом. Поширеною стала практика використання для нових топонімів імені загиблого Президента Польщі Леха Качинського. Вулиці на честь Качинського є у Хмельницькому, Мукачевому, Одесі, Житомирі.

Прикладом застосування політичної топоніміки, як засобу дипломатичного тиску є рішення Київської міської ради про присвоєння скверу поруч із посольством Російської Федерації в Україні імені вбитого опозиційного російського політика Бориса Немцова 2018 рік [2, с. 235]. У тому ж році площа Бориса Немцова з'явилася у Вашингтоні напроти ти головного входу в посольство Російської Федерації, сквер Бориса Немцова біля посольства Російської Федерації у Вільнюсі. У 2020 р. Площа Немцова з'явилася і поруч з посольством Росії у Празі. Тамтешня міська влада розглядала можливість перейменування всієї вулиці, де розташоване посольство, але перейменували лише площу «Під каштанами», де розташована будівля посольства [7].

Після початку повномасштабних військових дій Росії дружні до України країни застосовували дипломатичний тиск на агресора, зокрема й через політичну топоніміку. Так, 10 березня 2022 р. Ризька дума прийняла рішення про перейменування ділянки вулиці Антоніяс, де розташоване посольство Російської Федерації в Латвії, на вулицю «Незалежності України» [5]. Таку ідею підтримав і мер Вільнюса «Відтепер візитна картка кожного співробітника посольства Росії має віддати шану героям України. І тому, хто пише лист до посольства, доведеться думати і про жертви російської агресії, і про героїв України» [6], провулок, на якому розташоване посольство РФ отримав назву Героїв України. У березні 2022 р. Свою адресу «поміняло» посольство РФ у столиці Албанії місті Тирана, тепер його адреса – вулиця «Вільної України». Вулицю перед російським консульством у канадському Торонто перейменовано на «Майдан вільної України». Стокгольм перейменував парк біля посольства Росії у Швеції на «Місце вільної України». Депутати кількох польських міст (Гданськ, Познань, Гдиня, Варшава) теж виказали свою незгоду із політикою Росії перейменувавши свої міські топоніми поряд із російськими консульськими установами. До дипломатичного тиску на Росію, у такий спосіб, долучилися міські ради та мери міст багатьох інших країн світу: Берлін, Софія, Нью-Йорк, Скоп'є, Сідней, Люксембург, Канни та інші.

Дипломатичний тиск органів місцевого самоврядування дружніх до України столиць світу не міг залишитися не поміченим офіційною владою Росії. У червні – липні 2022 р. Мерія Москви поруч з посольством Великобританії «створила» площу «Луганської Народної Республіки», а також змінила адресу посольства США в РФ на «Площу Донецької Народної республіки» [1]. У відповідь Посольство США на головній інтернет-сторінці видалило поштову адресу вказавши лише свої географічні координати.

Отже, органи місцевого самоврядування, попри локальність своїх повноважень та діяльності, мають досить потужний потенціал політичної і навіть міжнародної суб'єктності. Володіючи правом присвоєння та зміни назв просторових об'єктів на своїй території органи місцевого самоврядування можуть наповнювати ці назви актуальним символічним змістом.

З'ясовано, що політична топоніміка має значний потенціал при формуванні позитивного іміджу держави та досягненні кращого порозуміння та довіри у міждержавних відносинах, водночас є ресурсом дипломатичного тиску і складовою політики «м'якої сили». У виборі нових топонімів органи місцевого самоврядування керуються не лише власними локальними чи регіональними ціннісними орієнтаціями, а й дипломатичними пріоритетами держави.

Джерела та література

1. Біля посольства Великобританії у Москві з'явиться площа «ЛНР». URL : <https://www.svoboda.org/a/31928438.html>.

2. Пахолок В. Декомунізація топонімів у стратегії формування політичних цінностей та зміцненні гуманітарної безпеки України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2020. Вип. 87. С. 233–244.

3. Рашкофф Д. Медиавирус! Как поп-культура тайно воздействует на ваше сознание. URL : https://royallib.com/read/rashkoff_duglas/mediavirus.html.

4. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки. URL : <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>.

5. У Ризі вулиці з посольством РФ дали ім'я «Незалежності України». URL : <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/11/7330300/>.

6. У столиці Литви з'явилась вулиця Героїв України. URL : <https://history.rayon.in.ua/news/493638-u-stolitsi-litvi-zyavilas-vulitsya-geroiv-ukraini>.

7. Náměstí Pod Kaštany nově ponese jméno zavražděného ruského opozičního politika Borise Němcova. URL: <https://zpravy.aktualne.cz/namesti-pod-kastany/r~48ac34c856ee11eaa7590cc47ab5f122/r~4d2cd24e56eb11ea8c1d0cc47ab5f122/>.

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій
Кафедра міжнародних комунікацій та політичного аналізу
Лабораторія проектів та ініціатив**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Матеріали II Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції (м. Луцьк, 09 листопада 2022 р.)**

**Луцьк
2022**

УДК 913(21):001.8(063)
А 43

Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 4 від 15 листопада 2022 р.)

Рецензенти:

Сидорук Тетяна Віталіївна –
докторка політичних наук, професорка,
завідувачка кафедри міжнародних відносин
Національного університету «Острозька Академія»
(М. Острог, Україна)

Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень:
Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Луцьк, 09 листопада 2022 р.) / укладачі: С. Кулик, А. Моренчук. – Луцьк, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. – 134 с. PDF-формат; мережеве видання; інституційний репозитарій.

У межах конференції було проведено **круглий стіл «Зовнішньополітичні інтереси України та європейські цінності»** в межах реалізації проекту «Стратегічні комунікації ЄС: протидія деструктивним впливам», програма Еразмус+, напрям Жан Моне (101047033 – ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH).

Модератор круглого столу – **Карпчук Наталія Петрівна**,
докторка політичних наук, професорка,
завідувачка кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу
Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, наукової термінології, власних імен, іншої інформації.

Матеріали конференції розміщені
на сайті факультету міжнародних відносин
ВНУ імені Лесі Українки

<https://vnu.edu.ua/uk/faculties-and-institutions/fakultet-mizhnarodnykh-vidnosyn>

(Рубрика: Наукові та освітні проекти,

Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції
(м. Луцьк, 09 листопада 2022 р.)

ЗМІСТ

Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу		
<i>Красноліцький В. В.</i>	Концепція «м'якої» сили в зовнішній політиці Китаю	5
<i>Федонюк С. В.</i>	Позиціонування Китаю щодо збройної агресії росії проти України на основі аналізу офіційної комунікації щодо взаємодії з головними міжнародними акторами	8
<i>Романюк Н. І.</i>	Євроатлантична інтеграція України: російський фактор	10
<i>Мурінова Є. М.</i>	Военно-політичний вимір інтеграційних процесів у Європейському Союзі	13
<i>Янюк Е. С., Коцан Н. Н.</i>	Договірно-правова база співробітництва України та Ізраїлю	17
<i>Мандрик І. П., Шевчук І. І.</i>	Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Польщею	20
<i>Балак І. О.</i>	Geopolitical Interests of World States in the Arctic	23
<i>Ревага Л. В., Коцан Р. І., Копачинська Г. В.</i>	Геополітичні інтереси сучасної Франції	26
<i>Мілонін В. Є.</i>	Категорії наукової та інноваційної дипломатії у дослідженнях міжнародних відносин	29
<i>Пікулик О. Б.</i>	Historical Aspects and Modern Features of Polish Cultural Diplomacy	33
<i>Федчик О. В., Жемба А. Й.</i>	ТНК та їх роль у розвитку національної економіки України	35
<i>Патійчук В. О., Слащук А. М., Ціпошук С. А., Ципящук А. Л.</i>	Сучасні екологічні проблеми Венесуели	39
Російсько-українська війна очима науковців		
<i>Моренчук А. А. (стар.), Моренчук Андрій (мол.)</i>	Агресія як елемент зовнішньої політики Російської Федерації	46
<i>Куничик Є. Л.</i>	Нормативно-правове регулювання деяких питань у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах воєнного стану	51
<i>Пахолок В. М.</i>	Органи місцевого самоврядування як суб'єкт дипломатичного тиску в умовах російської агресії	53
<i>Кулик С. М., Коцан Р. І., Калатинець У. С.</i>	Візити Президента Польщі А. Дуди в Україну у 2022 р. як вияв її підтримки після початку повномасштабного військового вторгнення РФ	56
<i>Романцов Д. Б., Коцан Н. Н., Моренчук А. А.</i>	Наслідки українсько-російської війни для режиму О. Лукашенка в Білорусі	60
<i>Балак І. О., Бучко Д. Т.</i>	Позиція влади та громадськості Республіки Чилі щодо торгнення росії в Україну у 2022 році	65

<i>Хвисюк А. В.</i>	Реалізація політики гендерної рівності у секторі безпеки та оборони сучасної України	70
<i>Кулик С. М.</i>	Спорт як чинник делігітимізації влади президента рф В. Путіна (у контексті російсько-української війни)	72
<i>Мандрик І. П.</i>	Стан зовнішньої торгівлі товарами України в умовах війни	74
<i>Науменко Н. С.</i>	Національний ринок страхування життя в умовах воєнного стану	76
<i>Куценко А. К.</i>	Підсанкційний розвиток економік росії та Китаю	79
Актуальні теоретичні та прикладні питання регіонознавства та регіоналістики		
<i>Беляк І. О.</i>	Удосконалення інституційних засад підвищення міжнародної інвестиційної привабливості Одеської агломерації	81
<i>Павліха Н. В., Шаула С. А.</i>	Міжнародна грантова діяльність в контексті реформи децентралізації в Україні	85
<i>Погребський Т. Г.</i>	Соціально-економічні особливості децентралізаційних процесів у Рівненській області	91
<i>Маковецька Л. О.</i>	Процеси децентралізації в контексті сталого розвитку (на матеріалах Боратинської територіальної громади)	93
Сучасний стан та проблеми туристичного регіонознавства		
<i>Майстер А., А.</i>	Сучасний стан розвитку туристичного ринку України	96
<i>Патійчук В. О.</i>	Проблеми розвитку міжнародного туризму в Єгипті	99
<i>Фіногенова С. І., Коцан Н. Н., Коцан В. Ю.</i>	Актуальні сфери туризму в ЄС (на прикладі Іспанії)	106
Міжнародна інформація та міжнародні комунікації: основні тенденції та проблеми		
<i>Терещук В. І.</i>	Соціально-економічні аспекти становлення медіа-простору Субсахарської Африки	108
<i>Кулинич Р. О., Недзельська У. В.</i>	Боротьба з дезінформацією під час війни	111
<i>Байрак С. О.</i>	Технології формування іміджу посадових осіб органів публічної влади	115
Безпека сталого, інклюзивного та смарт розвитку		
<i>Жемба А. Й., Адамчук Т. Л.</i>	Екологічний вимір світової економіки: передумови та основні тенденції	122
<i>Корнелюк О. А.</i>	Інноваційні бізнес-моделі та проекти циркулярної економіки	125
<i>Лахтюк О. П.</i>	Розвиток циркулярної економіки в ЄС	128
<i>Невельська А. А.</i>	Актуальність питання гендерної рівності в Україні у контексті сталого розвитку: виклики і загрози	130